

Koncepce rozvoje regionálních funkcí
Jihočeské vědecké knihovny 2022-2027

Jihočeská
vědecká
knihovna

v Českých Budějovicích

Koncepce rozvoje regionálních funkcí Jihočeské vědecké knihovny 2022-2027

Úvod

Knihovní síť, zajišťující činnost a rozvoj veřejných knihoven v Jihočeském kraji, je tvořena krajskou knihovnou (Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích - JVK), městskými a místními knihovnami. Kvantitativní stav sítě v roce 2022 dokresluje tabulka:

Typ knihovny	Počet
Krajská	1
Knihovny pověřené regionálními funkcemi	9
Další profesionální knihovny	77
Místní neprofesionální knihovny	433
Celkem	520

Statistické ukazatele, které JVK soustavně shromažďuje o celé síti knihoven, umožňují provést srovnávací analýzu jednotlivých knihoven. Z těchto závěrů vyplývá, že knihovní systém Jihočeského kraje má tyto silné stránky:

- bohatá síť veřejných knihoven v kraji
- Jihočeská vědecká knihovna v ČB je přirozeným centrem sítě veřejných knihoven kraje a odborným garantem knihovnické práce
- knihovny bývalých okresních a dalších velkých měst (Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, Prachatice, Strakonice, Tábor, Dačice, Milevsko) – kromě funkce městských knihoven plní i funkci knihovny pověřené regionálními funkcemi pro obecní knihovny ve svém regionu
- existuje tradičně dobrá spolupráce mezi krajskou knihovnou a pověřenými knihovnami
- velmi dobrá práce pověřených knihoven s obecními knihovnami svého regionu – metodická pomoc, práce se soubory, vzdělávání knihovníků
- obecní knihovny jsou v řadě případů vnímány jako smysluplné instituce, které kromě VKIS mohou fungovat jako komunitní centra, pro podporu cestovního ruchu i pro zpřístupnění informací z oblasti veřejné správy
- finanční zajištění v posledních letech, především finanční podpory Jihočeského kraje

Na druhé straně mezi slabé stránky knihovní sítě je třeba uvést finanční podporu knihoven ze strany zřizovatelů, nedostatečnou kvalifikaci pracovníků, krátkou provozní dobu knihoven, mnohdy nevyhovující prostorové podmínky a vybavení těchto knihoven včetně vybavení počítačovou technikou, především v malých knihovnách.

1. Vyhodnocení účinnosti regionálních funkcí

Efektivitu regionálních funkcí nejlépe ilustrují jednotlivé statistické ukazatele za posledních 5 sledovaných let, tj. od r. 2016-2021.

Počet metodických návštěv	13 498
Počet konzultací	26 098
Počet porad	182
Počet vzdělávacích akcí	750
Přírůstek výměnného fondu (VF) – počet svazků	161 537
Náklady na nákup výměnného fondu v Kč	33 376 426
Počet souborů VF pro obsluhované knihovny	15 816
Počet svazků v nich	1 411 576
Finanční hodnota svazků v půjčených souborech VF pro obsluhované knihovny v Kč	150 922 105

Jedná se o činnosti, které vykonává krajská knihovna a 9 dalších knihoven pověřených regionálními funkcemi a které jsou určeny na pomoc městským i obecním knihovnám v celém kraji.

2. Hlavní cíle

Hlavním cílem zůstává **rozvíjet regionální funkce** knihoven tak, aby prostřednictvím systému knihoven v kraji zajistily občanům **rovný přístup k informacím** v tištěné i elektronické podobě, bez ohledu na velikost obce či území, kde knihovny působí. Knihovní síť tak vytvoří informační a znalostní infrastrukturu pro celoživotní vzdělávání občanů, pro uspokojování jejich kulturních zájmů, pro příležitosti pro využití volného času, zároveň se knihovny mohou stát komunitními centry obce, místem setkávání. Knihovna tak zůstává „*pilířem občanské společnosti, vzdělanosti a kultury* (Konceptce rozvoje veřejných knihoven pro rok 2021-2027).

K tomu má napomoci i dodržování doporučených **standardů veřejných knihovnických a informačních služeb (VKIS)**, které přispívají ke zvyšování úrovně služeb knihoven. Je nezbytné dosáhnout alespoň minimálních hodnot standardů, týkajících se např. provozní doby knihovny, nákupu knihovního fondu atd., u všech profesionálních knihoven kraje. Je třeba doporučovat naplnění těchto standardů i u neprofesionálních knihoven a jejich zřizovatelů.

Naplnění tohoto hlavního cíle se bude opírat o dílčí cíle, které jsou definovány ve standardech pro výkon regionálních funkcí projektu. Hlavní podmínkou zůstává **finanční a personální zajištění výkonu regionálních funkcí**, a to na úrovni krajské knihovny i dalších knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí.

3. Dílčí cíle

Poradenská a konzultační činnost knihoven, metodické návštěvy, plány, rozbor

Knihovny, zajišťující regionální funkce musí poskytovat poradenskou a konzultační činnost knihovnám, zajistit metodické návštěvy v obsluhovaných knihovnách nejméně v rozsahu standardů RF, konkrétně

- poskytovat pomoc při budování knihovních a informačních fondů, využívání meziknihovních služeb, souborných katalogů a dalších elektronických informačních zdrojů
- poskytovat pomoc při zpracování projektů předkládaných do výběrových dotačních řízení
- zajistit metodickou pomoc při řešení problematiky legislativní, provozní, vybavení knihoven apod.
- věnovat se propagaci příkladů dobré praxe, oceňování nejlepších úspěchů profesionálních i neprofesionálních knihoven a jejich pracovníků.

Statistika knihovnických činností

Včasné, úplné a přesné shromažďování statistických ukazatelů o činnosti obsluhovaných knihoven umožní lepší informovanost o výkonech knihoven, jejich hodnocení a porovnání výkonů.

Vzdělávání knihovníků, semináře a porady

Vzdělávání pracovníků profesionálních i neprofesionálních knihoven kraje formou celoživotního vzdělávání tak, aby byli informováni o aktuálním vývoji tohoto oboru. Krajská knihovna zabezpečí nabídku vzdělávacích akcí pro profesionální knihovníky (dle standardu knihovnických služeb)

Tvorba výměnných fondů, jejich cirkulace a distribuce

Cílem je zajistit kvalitní, aktuální a odborně zpracované knihovní fondy v obsluhovaných knihovnách. Knihovní fond profesionálních knihoven je budován z prostředků zřizovatelů, tj. měst a obcí, JVK nemá pravomoc přímo ovlivňovat jeho budování a doplňování. Pomocí srovnávací analýzy jednotlivých knihoven a především porovnáním se stanovenými standardy VKIS však může upozorňovat na případné nedostatky. Fond neprofesionálních knihoven je budován ze dvou zdrojů jednak z prostředků zřizovatele, jednak je doplňován výměnnými soubory.

- JVK a jí pověřené knihovny zajistí nákup, zpracování a rozvoz tzv. výměnných souborů nejméně v rozsahu daných standardy RF. Tento způsob budování fondu znamená efektivní způsob využití veřejných finančních prostředků – cirkulace souborů umožňuje na jedné straně mnohonásobné využití dokumentů, navíc malým knihovnám je fond neustále obnovován, aniž by se zvyšovaly prostorové nároky na jeho uložení (tím jsou druhotně ušetřeny náklady za případnou rekonstrukci a rozšiřování prostor). Statistické ukazatele jednoznačně ukazují, že prostředky na nákup knihovního fondu se zhodnotí až 5tinásobně (za posledních 5 let bylo do výměnných fondů nakoupeny svazky ca 33 mil. Kč, do obsluhovaných knihoven bylo půjčeno svazky v hodnotě 151 mil. Kč.)
- vedle klasických tištěných knih se zaměřit i na další zdroje knihovního fondu – zvukové dokumenty, společenské hry atd.
- ve spolupráci s Krajskou digitalizační jednotkou více zpřístupnit regionální dokumenty v jejich elektronické podobě, dále rozvíjet digitální knihovnu JVK a využívat databáze Děj nedostupných na trhu (DNNT)
- v souvislosti s budováním informačního fondu je třeba více využívat služeb meziknihovní

vypůjční služby (MVS), kdy knihovna může požádat o zapůjčení konkrétního chybějícího titulu jinou knihovnu.

Servis automatizovaného knihovního systému (AKS)

Ve všech typech knihoven lze podporovat smysluplnou automatizaci knihovnických procesů, odbouráním rutinní práce se knihovník může zaměřit na služby uživatelům. Zaměřit se především na budování regionálních automatizovaných knihovních systémů v pověřených knihovnách – malá obecní knihovna s omezeným rozpočtem i personálním zabezpečením nemusí obsluhovat vlastní systém, ten zabezpečuje pověřená knihovna, která tak zároveň buduje i regionální souborný katalog.

4. Finanční zdroje pro RF

Ke splnění uvedených cílů a dílčích úkolů koncepce jsou třeba finanční prostředky, získané jak od zřizovatele, tak z dalších jiných zdrojů. Uvedené finanční prostředky jsou určeny na poskytování povinných regionálních funkcí, upravené Knihovním zákonem, zahrnující: poradenskou a konzultační činnost, vzdělávání knihovníků, semináře, porady, tvorbu výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce, pomoc při revizi a aktualizaci fondů, tvorbu a zpřístupnění regionálního fondu a zpracování regionálních bibliografických a faktografických databází knihoven.

Rozdělení finančních prostředků:

- obec – prostředky na provoz knihovny (prostor, energie, mzdové náklady), přístup k internetu, doplňování základního knihovního fondu
- kraj - finanční úhrada na doplňování výměnného fondu, metodickou a konzultační činnost krajské a pověřených knihoven, částka je každoročně aktualizována dle smluv uzavíraných mezi JVK a pověřenými knihovnami
- další zdroje - granty a projekty na podporu knihoven, cestovního ruchu apod. ze státních zdrojů – (VISK, Knihovna 21. století, Česká knihovna, Informační zdroje pro výzkum a vývoj, Program obnovy venkova), krajské programy a projekty
- stejně jako v řadě jiných krajů by se měl jeden z krajských dotačních programů zaměřit na úpravu prostor a vybavení knihoven v obcích do 500 obyvatel. Tuto oblast totiž v současnosti nepokrývají výše uvedené programy.

Užité knihovnické výrazy

Regionální funkce jsou funkce, v jejichž rámci krajská knihovna a další jí pověřené knihovny poskytují

základním knihovnám především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy a zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb.

Krajská knihovna je součástí systému knihoven, plní a koordinuje plnění regionálních funkcí vybraných základních knihoven, je garantem kvalifikačního růstu pracovníků knihoven v kraji.

Pověřená knihovna je základní knihovna, zapsaná v evidenci MK ČR, která na základě smlouvy uzavřené s krajskou knihovnou plní regionální funkce v rozsahu a na území smlouvou vymezeném. Součástí této smlouvy je jmenovitý seznam obsluhovaných knihoven.

Obsluhovaná knihovna je základní knihovna nebo její pobočka, která poskytuje veřejné knihovnické a informační služby podle knihovního zákona a je zapsaná v evidenci MK ČR.

Neprofesionální knihovna je základní knihovna provozovaná příslušným orgánem obce s pracovním úvazkem pověřeného knihovníka do 15 hodin týdně.

Profesionální knihovna je základní knihovna provozovaná příslušným orgánem obce s pracovním úvazkem pověřeného knihovníka vyšším než 15 hodin týdně.

AKS – automatizovaný knihovní systém

JVK - Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích

MVS - meziknihovní výpůjční služba

RF – regionální funkce

VISK – Veřejné informační služby knihoven, grantový program MK ČR

VKIS – veřejné knihovnické a informační služby

Legislativní rámec, metodické a koncepční materiály

Zákon 257 ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných

knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)

https://ipk.nkp.cz/legislativa/01_LegPod/knihovni-zakon-257-2001-sb.-a-navazne-provadedci-prepisy/Zakon257.htm

Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky podle § 2 písm. h), § 9 odst. 2 písm. g) a § 11 odst. 3-4 zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)

<https://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven/metodicky-pokyn-ministerstva-kultury-k-zajisteni-vykonu-regionalnich-funkci-knihoven-a-jejich-koordinaci-na-uzemi-ceske-republiky-2019>

Metodický pokyn Ministerstva kultury ČR k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřízenými a/nebo provozovanými obcemi, kraji na území České republiky

https://ipk.nkp.cz/legislativa/01_LegPod/knihovni-zakon-257-2001-sb.-a-navazne-provadedci-prepisy/metodicky-pokyn-ministerstva-kultury-k-vymezeni-standardu-verejnych-knihovnickych-a-informacnich-sluzeb-poskytovanych-knihovnami-zrizovanymi-a-nebo-provozovanymi-obcemi-a-kraji-na-uzemi-ceske-republiky-2019

Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2021-2027

<https://www.nkp.cz/ipk/ipk/docs/koncepce-rozvoje-2021-2027>

Program rozvoje Jihočeského kraje 2021-2027

<https://www.kraj-jihocesky.cz/sites/default/files/inline-files/2020/Program%20rozvoje%20Jiho%C4%8Desk%C3%A9ho%20kraje%20na%20obdob%C3%AD%202021-2027.pdf>

Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích, 2022